

גליון מס'

36

סיון תשע"ד,
יוני 2014

הדיין והדייין

פסקי דין רבניים בנושאי משפחה

The Law and its Decisor: Rabbinical Court Decisions in Family Matters

גיליון נושא:

עילות גרושין

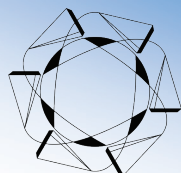
עילות גרושין



מרכז רקמן

המרכז לקידום מעמד האשה
THE RUTH AND EMANUEL
RACKMAN CENTER
FOR THE ADVANCEMENT
OF THE STATUS OF WOMEN

הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר-אילן



CENTER FOR WOMEN'S JUSTICE
מרכז צדק לנשים

פרסום זה התאפשר הודות לתרומתם הנדיבה של עו"ד רומי תיגר (qc) ורעייתו אסתר מלונדון, אנגליה
This publication was made possible through the generous support of Mr. Romie Tager, QC, and his wife Esther, London, England

ד ב ר ה מ ע ר כ ת

הגיליון שלפניכם מוקדש כולו לפסקי דין העוסקים בתביעות גירושין כנגד הבעל. בכך מצטרף הגיליון לגיליון מס' 18, שהוקדש גם הוא לעילות גירושין, ולמדורים השונים העוסקים בנושא המשתרעים על פני כלל הגיליונות של 'הדין והדיין'. ברצוני לעמוד על שלושה כלים הלכתיים חשובים העולים בפסקי הדין שבגיליון:

1. בשישה פסקי דין עושה בית הדין שימוש בקביעה כי לאשה יש עילת 'מאיס עלי באמתלא מבוררת', דבר המאפשר לפחות חיוב בגט. ההרכב שנתן את פסקי הדין מס' 6 ו-12 אף מציין כי "גם אם לא נרחיק לכת לכוף באומרת 'מאיס עלי' כדעת חלק מהפוסקים, מכל מקום בכמה פס"ד... נקבע שבתי הדין בארץ נוהגים שבטענת מאיס עלי יש חיוב לגרש ולא רק מצווה", וכי "לענין צווי הרחקה ב'מאיס עלי', בין אם יש חיוב או רק מצווה לגרש ניתן להטילם". משפט אחרון זה מעניין במיוחד, משום שלדעתם של דיינים שונים אין להטיל צווי הגבלה בפחות מפס"ד ברמה של חיוב לגט.

2. בארבעה פסקי דין נזכרים דבריו של רבינו ירוחם, הפוסק הפרובנסיאלי-ספרדי בן המאה ה-14. רבינו ירוחם, המביא את דברי רבו, ר' אברהם בן ישמעאל, קובע כי כאשר ברור שבני הזוג אינם רוצים להמשיך לחיות יחדיו, אולם הבעל אינו רוצה לתת גט, הרי שלאחר שנה של פירוד כופים אותו לגט. וכמו שנפסק בפס"ד מס' 8: "במקרה שלנו שני הצדדים רוצים וחפצים בגט אלא שהוא דוחה כל פעם לשפר עוד הישגים במעמדו הכספי, ודאי שיש להחיל את דין רבנו ירוחם... שכופים את הצד שאינו מגרש. לכן נראה לחייב את הבעל במתן ג"פ לאשתו ואם לא יתן הגט-נדון בהטלת סנקציות כנפסק בהלכת הרחקה דר"ת".

3. בחמישה פסקי דין מסתמך בית הדין של דברי ר' חיים פלאג', ה'חכם באשי' של איזמיר במאה ה-19. לדבריו, בני זוג החיים בפירוד של למעלה מ-18 חודשים, יש להפרידם ולכן אף ניתן לכפות את הגט על מי מהם שמסרב לתת או לקבלו. בעיני בית הדין בפס"ד 8 זהו דבר פשוט שיש להסתמך על שיטה זו: "מילתא דפשיטא, להזכיר את ר' חיים פלאגי בספר חיים ושלוש ח"ב סי' קי"ב שממתינים עד ח"י חודשים, ואם אין תקווה לשלום ביניהם יפרידו ביניהם, ולכופם לגט עד שיאמר רוצה אני. ובנד"ד שכבר פרודים שנים רבות לדברי שניהם, יש לחייב בגט".

מ ע ר כ ת ה ד י ן ו ה ד י י ן

יו"ר המערכת: פרופ' רות הלפרין-קדרי, ד"ר סוזן וייס
עורך ראשי: פרופ' עמיחי רדזינר
עורכת: עו"ד בת-שבע שרמן-שני
חברי המערכת: עו"ד עדי רז, עו"ד אסנת קרפלוס-גלעם,
עו"ד שי זילברברג
מנהלת ומפיקה: עו"ד עטרה קניגסברג-ראם
סגנית עורך: חיה טובי
עיצוב וביצוע גראפי: הסטודיו של מיכל


כתובת המערכת:

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן 52900
טל: 03-5318895, פקס: 03-7360499

E-mail: DVD@rackmancenter.com
www.rackmancenter.com

סימני הבאת פסקי הדין:

 פסק דין מלא:

 תקציר:

 פסק הדין בחלקו:

ראשי תיבות:

בזה"ז - בזמן הזה

בע"כ - בעל כורחו/ה

ג"פ - גט פיטורין

דמו"י - דת משה וישראל

דר"ת - דרבינו תם

זמ"ז - זה מזו

חדר"ג - חרם דרבינו גרשום

טו"ר - טוען/ת רבני/ת

טו"מ - טענות ומענות

כ"ש - כל שכן

לכו"ע - לכולי עלמא

לפי"ז - לפי זה

עו"ס - עובד/ת סוציאלי/ת

פו"ר - פריה ורביה

פרש"י - פירוש רש"י

צ"ב - צאן ברזל

שאל"כ - שאם לא כן

שכ"ו - שאר כסות ועונה

שלו"ב - שלום בית

חוק"ק - חופה וקידושין

אין במובא כאן משום תחליף ליעוץ משפטי

©

כל הזכויות שמורות

ISSN 1565-4176

קריאה מועילה,
פרופ' עמיחי רדזינר
עורך ראשי

2. חובת בית הדין להפריד את מגורי בני הזוג כאשר האשה טוענת שאינה יכולה לחיות עם בעלה.

בית הדין האזורי חיפה:
הרב מיכאל בלייכר - אב"ד
הרב יצחק אושינסקי - דיין
הרב ישראל דב רוזנטל - דיין

העובדות:

בני הזוג נמצאים בהליכי גירושין כבר שנתיים. ביה"ד הפנה בעבר את בני הזוג לייעוץ בשירותי הרווחה. חוות הדעת של היועץ היא שעליהם להתגרש, בפרט בשל שני אירועי אלימות של הבעל כנגד האשה. האשה דורשת גירושין וכן כתובה ופיצוי וחלוקה לא שוויונית של הנכסים, משום שלה יש זכויות סוציאליות שנצברו בעוד לבעל אין. הבעל טוען שהוא אוהב את האשה וכי היא מגזימה בתיאור אירועי האלימות. בית הדין מציין כי הבעל קרע את דו"ח היועץ באולם בית הדין וכי הוא מטופל מיוזמתו במרכז למניעת אלימות במשפחה.

נפסק:

על הצדדים להפריד מגוריהם למשך שלושה חודשים ולחשוב בהם על עתיד הקשר. לאחר מכן יבחן בית הדין את המצב. החלטה זו נשענת בין היתר על הדו"ח הנ"ל. ביה"ד מוסיף גם נימוקים הלכתיים להחלטתו: פירוד למען השלום: בשו"ת נודע ביהודה תנינא, אהע"ז פט, כתב כי למען קירוב הלבבות והבאת שלום, יש לעתים ליצור פירוד בין הצדדים.

האשה זכאית למדור שקט - למרות הסכסוך הארוך הם עדיין חיים באותה דירה. האשה טוענת שהמצב בבית בלתי נסבל. על פי ההלכה הבעל חייב לספק לאשתו מדור, ומדור שקשה לגור בו אינו מדור. סמך לדבר הוא מדברי הרמב"ם (אישות יג יד), משם עולה שאשה יכולה למנוע מקרובי הבעל המפריעים לה לבוא למדור שבעלה נתן לה. נראה שגם הפרעה של הבעל עצמו היא פגיעה בזכות המדור של האשה ועליו להתפנות ממנו אם המצב לא נסבל מבחינתה.

תפקידו של ביה"ד להפריד בין הניצים - לאור דברי השו"ע (חו"מ יב ג) והרמ"א (שם סוף סימן קי), לבית הדין מותר לוותר על רכוש יתומים כדי למנוע מהם מריבות. כלומר, תפקידו של בית הדין הוא להביא שלום ולהשקיט מריבות. ועוד, בפד"ר יב 162 נפסק כי אם אין לבעל הפסד גדול ויש לו מקום לגור, ניתן ליצור פירוד בין הצדדים בשל חששות מסוימים.

למסקנה: על הבעל לעזוב את דירתם תוך שבעה ימים. לאחר מכן, יופנו הצדדים לייעוץ זוגי נוסף. ביה"ד גם מגבש מתווה להסדרי ראייה של האב עם הילדים במהלך תקופת הפירוד.

תיק מספר 588363/1
ניתן ביום 7 במרחשון התשע"ב (7.11.2011)
הופיע: עו"ד גיא אופיר (לאשה), האיש לא מיוצג.

פסק הדין דן גם בנושא רכוש.

עילות גירושין



1. המלצה לגירושין על פי הסכם במקרה בו הבעל קיים מערכת יחסים מחוץ לנישואין וממנה נולדו שלושה ילדים.

בית הדין האזורי חיפה:
הרב מימון נהרי - אב"ד
הרב מאיר קאהן - דיין
הרב בנימין לסרי - דיין

העובדות:

האשה תבעה גירושין עקב בגידת הבעל, בגידה ממנה נולדו לו שלושה ילדים. המידע על הבגידה הגיע אליה באקראי ובאופן מפתיע. הבעל טוען כי הבגידה והולדת הילדים היו בהסכמת אשתו, ולכן גם לא מגיעה לה כתובה. מעבר לזה מעלה האשה טענות שונות כנגד הבעל: אלימות, לרבות איום ברצח; פגיעה בילדתם; מחלת נפש; התמכרות להימורים ולאתרי מין ועוד. היא מבקשת צו הרחקה, ומוכנה להיענות לדרישת הבעל להיבדק בפוליוגרף על טענת האלימות כלפיו. הבעל מכחיש את רוב הטענות. הוא דורש טענות רכושיות שונות ודורש שלום בית.

נפסק:

אין סיכוי לשלו"ב. לא ניתן לנהל שתי מערכות יחסים במקביל ואין זה משנה אם האשה הסכימה לכך בעבר. לבעל נוצרה מערכת חיובים כלפי האשה השניה וילדיה, וזכותה של האשה להתנגד לכך. הדבר גם מנוגד לערכי המוסר היהודי, ופוגע קשות באמון שחייב להיות בין בני זוג.

גם לאור ההאשמות ההדדיות אין סיכוי לשלו"ב. "בית הדין הציג לצדדים להתגרש ולהותיר את סוגיית הרכוש לבדיקת אקטואר ואת סוגיית הכתובה לאחר קבלת תוצאות האקטואריה כאשר לבית הדין תינתן אפשרות להפעיל שיקול דעת רחב כולל פשרה בנושא הכתובה". בית הדין קורא לצדדים לקבל כל הכרעה שיפוטית בבית המשפט בקשר לעניין המשמורת והסדרי הראיה. הבעל לא הסכים למתווה זה, והאשה כן הסכימה. לאור זאת קובע בית הדין:

על הצדדים להתגרש לאלתר; עליהם להגיע להסכם גירושין תוך 30 יום; אם לא יגובש הסכם - עליהם להעביר את הצעותיהם להסכם; האשה מופנית לבדיקת פוליוגרף על חשבון הבעל. עם קבלת התוצאות תידון בקשתה לצו הרחקה; "בית הדין נותן תוקף של פס"ד לקניין שקיבלו הצדדים על עצמם לקבל כל החלטה של ביה"ד שתיתן עם קבלת תוצאות הבדיקה בהתאם לשיקול דעתו הרחב"; מוטל עיקול על נכסי הבעל לאור בקשת האשה.

תיק מספר 871120/7
ניתן ביום כ"ד במרחשון התשע"ב (21.11.2011)
הופיעו: עו"ד טליה לימור שקולניק (לאשה), עו"ד בן ציון ראם (לאיש)

פסק הדין דן גם בנושאים: כתובה, רכוש, ראייה.

הופיעה: עו"ד נעמה ספראי-כהן (לאשה), האישי לא מיוצג

פסק הדין דן גם בנושאים: תנאים למתן הגט, רכוש, ראיות.

3. קבלת ראיות עקיפות לאלימות הבעל; התנגדות להתנאות בעל אלים את מתן הגט בקבלת רכוש.

4. חיוב גירושין לבעל שהסתיר מחלת נפש מאשתו.

בית הדין הרבני בתל-אביב:
הרב אחיעזר עמרני - אב"ד
הרב מאיר פרימן - דיין
הרב מאיר קאהן - דיין

בית הדין הרבני הגדול:
הרב ציון בוארון - יו"ר
הרב ציון אלגרבל - דיין
הרב אליעזר איגרא - דיין

העובדות:

הצדדים נישאו כדמו"י בשנת תשס"ט. לבעל אלו נישואי השלישיים ואולי הרביעיים. לאשה אלו נישואיה השניים. לצדדים ילד אחד משותף, הצדדים גרים בנפרד למעלה משנה. האשה מאשימה את הבעל בהתעללות, באלימות מילולית ופיזית (נגדה ונגד ילדיה מנישואיה הקודמים) אשר בעבורה הגישה תלונה במשטרה וכן עברה למקלט לנשים מוכות. בנוסף, כנגד הבעל הוצא צו הרחקה בעקבות הטרדת האשה. בנוסף, האשה טוענת לאונס תוך התעלמות מהלכות נידה. האשה טוענת למקח טעות משני טעמים:
א. לבעל יש בעיה נפשית בעבורה הוא מקבל קצבת נכות מהמל"ל. בעיה זו הוסתרה מהאשה לפני הנישואין.
ב. הבעל סיפר לאשה, לפני הנישואין, כי היה נשוי פעם אחת בלבד ולא שלוש כפי שהתברר בדיעבד.
לחילופין מבקשת האשה לכופף את בעלה ליתן גט שכן כל ניסיונות לחזור לשלו"ב כשלו, היא מואסת בו והם פרודים זמן ממושך. הבעל טוען כי רצונו בשלו"ב, מכחיש כי היה אלים וטוען כי לאחרונה חיו הצדדים חיי אישות. כן מכחיש כי הוא זקוק לאפוטרופוס או שהוא נוטל תרופות.

באזורי:

בריאות הנפש: במהלך הדיון הבעל הודה שהוא מקבל קצבת נכות מהמל"ל בעקבות ארוע שהיה בצבא שגרם לשיחרורו מהצבא. כמו כן הבעל סרב ליותר על סודיות רפואית, סרבו כמוהו כהודאה בכך שיש לו מה להסתיר, וראה על כך בספר "עיונים במשפט" חושן משפט סימן ז'. בנוסף לכך מדברי אחיו של הבעל מתחזקת הקביעה שלבעל אכן קיימת בעיה נפשית, וכך נאמר בפרוטוקול הדיון: "מופיע אחי הבעל: אני כמו אפוטרופוס שלו, הוא יש לו בעיה נפשית, הוא משהו פסיכופטי... הוא היה מאושפז בצבא הרוסי ושיחררו אותו, גם כאן שיחררו אותו". לאור כל האמור ברור לבית הדין שלבעל קיימת בעיה נפשית, אם כי דרגת עוצמתה לא התבררה. הבעיה הנפשית של הבעל יכולה להצדיק את המאיסות של האשה כלפי הבעל, ולהגדיר את המאיסות כמאיסות באמלתא מבוררת. הבעל הודה בדיון שלא ראה צורך לספר לאשה לפני הנישואין

בית הדין האזורי אשקלון:
הרב א. אהרון כץ - אב"ד
הרב דוד זב לבנון - דיין
הרב ישי בוכריס - דיין

העובדות:

בדיונים קודמים תיארה האשה 23 שנים של אלימות, איומים, בגידות ועוד. לפני שנתיים עברה למעון לנשים מוכות. תסקירים שונים תומכים בדברי האשה, אך הבעל מכחיש הכל.

נפסק: דיון ראשון:

אמנם לא הובאו הוכחות ישירות לטענות האשה, אולם פנייתה למעון, התמיכה לדבריה בעדות הילדים והדו"חות של שירותי הרווחה יוצרים כאן "רגליים לדבר לטענה מבוררת" שבגינה על הבעל לתת גט. לא ניתן לקבל את הכחשתו של הבעל והיא מלמדת שהוא כלל אינו מודע למעשיו, וממילא אין כל סיכוי לתיקון המצב.

נוסף לזה, הפירוד הממושך ודרישתה הנחרצת של האשה להתגרש מלמדים שאין שום סיכוי לשלו"ב. הבעל גם מודע לכך שהרי חתם בבית המשפט על הסכם גירושין כולל. בהסכם נקבע כי הבעל יוכל להישאר בדירתם המשותפת עוד שלוש שנים ולאחר מכן תימכר הדירה ותחולק. זהו הסדר סביר, אולם כעת הבעל חוזר בו ודורש לקבל את כל הדירה כתנאי למתן גט. ביה"ד אינו מוכן לקבל זאת, הן משום שיש כבר הסכם, הן משום שגם לפי ההלכה זכותה של אשה לקבל מחצית מהדירה הרשומה על שמה. זכות זו קיימת אף לפני מתן הגט, אם כבר יש פסיקה שעל הגט להינתן.

יש לקבוע מועד לסידור גט ואם הבעל יסרב יתקיים דיון לגבי המשך ההליכים.

דיון שני:

הבעל מסרב לתת את הגט וטוען כי ההסכם מנשל אותו מנכסיו וכי חתם עליו באילוץ של בית המשפט. בית הדין קובע כי ההסכם הוגן והוא אפילו לטובת הבעל. חזקה שבית המשפט אישר את ההסכם כדין ולא היה בו אונס. אם לא יינתן הגט יופעלו כנגדו סנקציות של שלילת רישיון נהיגה והגבלת חשבון בנק. ביה"ד קורא לבעל לשקול את מעשיו.

דיון שלישי:

"הבעל הופיע בביה"ד והסכים לתת גט לאשתו אלא שהוא מבקש שזה יעשה שלא בנוכחותה, גט זה ניתן ללא תנאי וללא כל קשר לכל נושאי המחלוקת שביניהם. ביה"ד אימץ את בקשת הבעל והבעל הפקיד את הגט בידי ביה"ד ומינה שליח למוסרו ליד האשה. יש לזמן את האשה לקבלת הגט".

תיק מספר 64018/1; 64018/5

ניתנו ביום: ז' בשבט התשע"א (12.1.2011); כ"ו אדר א התשע"א (20.6.2011); י"ח סיון התשע"א (20.6.2011)

✂ **בגדול:**

הבעל אמר בדיון שאם לא יצליח לשכנע האישה לחזור לשלו"ב תוך חודש, יאות לגרשה. בהסכמת הצדדים הופנו הצדדים ליועצת בית-הדין אשר הגיעה למסקנה חד משמעית שעל הצדדים להתגרש.

ביה"ד דוחה את הערעור, החלטת ביה"ד האזורי מדברת בעד עצמה, ביה"ד לא מצא בה מאומה והבעל חייב לגרש את אשתו. ביה"ד פונה לבעל לעמוד בדבריו כי במידה ולא תתרחצ האשה יתן לה גט.

באזורי: תיק מספר 371447/3, ניתן ביום ב' בניסן תשע"ב (25.03.2012)

הופיעו: עו"ד יעל פיש (לאשה), עו"ד אברהם וקנין (לאיש)
בגדול: תיק מספר 891291/1, ניתן ביום כ' שבט תשע"ג (31.01.2013)
הופיעו: עו"ד יעל פיש (לאשה), טו"ר יהושע שוירץ (לאיש)

פסק הדין דן גם בנושאים: סדרי דין וראיות וכתובה.

5. בקשה לצו עיכוב יציאה על בסיס פס"ד לשלום בית.

בית הדין הרבני האזורי באריאל:
הרב חיים שלמה שאנן - אב"ד
הרב מאיר פרימן - דיין
הרב מאיר קאהן - דיין

בית הדין הרבני הגדול:
הרב אברהם שרמן - אב"ד
הרב חגי איזירר - דיין
הרב בנימין בארי - דיין

באזורי: **העובדות:**

בני הזוג נישאו בשנת תשנ"ז ולהם ילד אחד משותף. לטענת האישה, הבעל עזב אותה לטובת אשה אחרת והיא מבקשת שיחזור לחיות עמה. כן מבקשת האישה להוציא צו עיכוב יציאה מהארץ כנגד הבעל בשל תשלומי מזונות שאולי יפסקו כנגדו, תשלומי המשכנתא אותם הוא חייב ומהחשש שיצא לחו"ל עם זוגתו הנוכחית.

לטענת הבעל, אכן יש לו קשר עם אחרת אך לא זו הסיבה למשבר אלא משום שהאשה קרה כלפיו וכיום רצונו בגירושין. הבעל מתנגד להוצאת צו עיכוב היציאה משום שאין כל חשש שיברח באשר מקום עבודתו ובנו נמצאים במדינת ישראל. כן הבעל הצהיר שלא יצא לחו"ל עם חברתו.

✂ **נפסק:**

- א. ביה"ד מקבל את תביעת האישה לשלו"ב. על הבעל לעזוב את זוגתו הנוכחית ולחזור לאשת נעוריו.
- ב. ביה"ד מוציא צו קבוע לפיו יינתן לאשה מדור ספציפי בבית הצדדים.
- ג. בית הדין לא רואה בשלב זה הצדקה לעיכוב יציאת הבעל מהארץ, שכן מרכז חייו כאן, אין פס"ד למזונות והבעל אף הצהיר שאין כוונתו לצאת מהארץ עם חברתו.

על כך שהוא מקבל קצבת נכות מהמל"ל, כמו כן התקבל הרושם שלפני החתונה הבעל לא סיפר לאשה את עובדת היותו גרוש ממספר נשים אלא רק מאשה אחת. הסתרת מומים אלו ודאי נחשבת למעשה לא הגון, ונחשבת לרמיה ולתחבולה. על כך מבואר בשו"ע סי' עז סע' ג ברמ"א: "ואם עשה שלא כהוגן שקדשה ברמאות ובתחבולות, כופין אותו לגרש". בפד"ר א עמ' 10-11 מבואר שהסתרת מום לפני נישואין נחשבת לרמאות ותחבולה שכופין אותו לגרש: "עשה שלא כהוגן... לו היתה התובעת יודעת מזה מסתבר שלא היתה נשאת לו... אבל העלמה והטעאה בנשואין, בענין רציני כזה, הוא מעשה שאינו הגון - רמאות, ומעשה שאינו הגון בנשואין היא עילה לכופף לגט, וכמו שיתבאר. בתשובות הרא"ש כלל ל"ה אות ב' פסק: אלמנה אחת... ואירע שקדשה בפני שני עדים... אם יש לכופו ליתן גט, כי היא אומרת שמואסת בו... תשובה... אמנם אם נראה לכם רבותי הקרובים אל הדבר שאם המקדש אינו אדם ראוי והגון לדבק בבת טובים, ובנבל ובתרמית פתוח... גם זה שעשה שלא כהוגן, נהי דקדושין לא נפקיע מכל מקום יש לסמוך בנדון זה על דברי קצת רבותינו שפסקו בדינא דמורדת דכופין אותו לגרשה... ופסק כן הרמ"א באהע"ז סימן ע"ז ס"ג.

על יסוד דברי הרא"ש הללו, פסק הבית שמואל בשו"ע שם סימן קי"ז סעיף י"א לענין מום שאינו גדול, שאינם כופין לגט בגללו. וכתב שם בס"ק כ"ד: ונראה דאיירי במומין שנולד בה, או שידע מהם, אבל אם היה בה מומין והוא לא ידע, י"ל שכופין אותה, כיון דעשתה שלא כהוגן, כמ"ש בתשובת הרא"ש כלל ל"ה אם הוא עשה שלא כהוגן וקידש ברמאות כופין אותו, ה"ה דכופין אותה. הרי, מדברי הרא"ש יוצא, שאם הבעל עשה שלא כהוגן בקדושין, סומכין על השיטה שכופין לגרש במורדת. והרי, מדברי הבית שמואל יש לנו הגדרה, שהעלמת מום לפני הנשואין, ואפילו מום לא גדול, מום שאין כופין לגרש בגללו, הוא מעשה שלא כהוגן, הנכנס לתחום כללו של הרא"ש, וכופין לגרש עקב זה. ואם כן מכל שכן בנדון דידן, שההעלמה היתה בחסרון כה גדול, והוי נשואין במעשה שלא כהוגן - ברמאות... ומכיון שהיא באה בטענה טובה, והבעל נהג עמה בנשואין שלא כהוגן, אנו באים לכלל הרא"ש וכופין לגרש."

אמנם ראה בפד"ר ב בפסק דין בעמוד 188 ושם בעמוד 193 דעת החזו"א, אלא שנראה שלענין חיוב בגט אין מחלוקת, שהרי ודאי שהסתרת המומים מחזקת בצורה ברורה את המאיסות, ומעידה על עוצמת הבעיה.

בענין האלימות של הבעל, במהלך הדיונים הבעל הודה במקצת בנקיטת אלימות ונראה שיש רגלים לדבר לטענות האישה. כמו כן ניתנו בערכאה אחרת צווי הרחקה כנגד הבעל והאשה שוהה במקלט לנשים מוכות. וכל זה בנוסף על העובדה שהצדדים גרים בנפרד זמן ממושך.

מהאמור עולה שהבעל חייב לגרש את האישה.

לאור האמור בית הדין פוסק:

1. בית הדין מקבל את תביעת האישה לגירושין והבעל חייב לתת גט לאשה לאלתר.
2. במידה וישנם חילוקי דעות בין הצדדים בעניינים הכרוכים לגירושין, על ב"כ הצדדים להגיע להסכם.
3. במעמד סידור הגט האישה תוותר על כתובתה.
4. במידה והבעל לא יתן את הגט במועד הראשון שיקבע על ידי מזכירות בית הדין, האישה זכאית לדרוש את כתובתה.

גדול: העובדות:

שנתיים לאחר פסק דינו של ביה"ד האזורי ערער הבעל לביה"ד הגדול וטען כי האשה אינה חוששת שהוא לא יחזור לארץ כדי להתחמק מתשלום מזונות או מהתייצבות בדיונים, אלא יציאתו מעוכבת נוכח פסה"ד המורה לו לחזור לשלו"ב עם אשתו. האשה טוענת כי יציאת הבעל לחו"ל עם זוגתו הנוכחית תהווה זלזול מופגן ובוטה בפסה"ד של ביה"ד האזורי. לחילופין מבקשת האשה שאם תותר יציאת הבעל לחו"ל הרי שיהיה עליו להפקיד בטחונות כי זוגתו הנוכחית לא תתלווה אליו.

✂ נפסק:

הרב חגי איזירר: אין ספק שביה"ד היה מעונין לעשות מה שנדרש עפ"י ההלכה ולממש את פסה"ד של ביה"ד האזורי ואולם יש עניינים שאין לביה"ד לבצעם ע"י צווים, ור' סנהדרין כט עמוד א' שבמקום שהבעל לא ציית דינא יש רשות לביה"ד שלא להיענות לתביעותיו, כמו-כן יש חיובים שא"א לכפותם ע"י מאסר או הוצל"פ (בניגוד למערכת המשפט האזרחי שאינה מבינה דבר זה). לאור הנ"ל נראה לביה"ד שחובה לשמור על פסה"ד מביה"ד האזורי במשמעותו העקרונית. אין ספק שמעבר לחו"ל לתקופה ממושכת יהווה פגיעה עקרונית בחיוב לחזור לאשתו ולביתו. לפיכך לא נוכל לקבל את עמדת הבעל שדינו ככל אזרח בן חורין.

הרב בנימין בארי: ביה"ד זכאי להורות לאחד מבני הזוג לחזור לשלו"ב. הנישואין הן ברית שכורת אדם עם בן זוגו, יש בה מחויבות הדדית לחיות חיים משותפים על כל המשתמע מכך. בבוא אדם בברית הנישואין הוא מוותר על הרבה דברים אישיים למען בן זוגו, כדי לבנות מסגרת של חיים משותפים. והרי הדברים קל-וחומר הם, אם חוזה על עניינים כספיים פעוטים הוא חוזה מחייב הרי על אחת כמה וכמה בחוזה הנישואין אשר יש בו ייתורים מפליגים על חייהם האישיים של בני הזוג ולעיתים אחד מבני הזוג מוותר אף על כל פרנסתו.

כמו כן, הצדדים נותנים לחוזה הנישואין תוקף משפטי ע"י חו"ק ובחתימת הכתובה. משכך אין מקום שיפר אדם את מחויבותו כאילו לא אירע דבר ואין ספק שמבחינה עקרונית הרי התביעה לשלו"ב היא לפחות כתביעה לקיום חוזה וכזו היא גם משמעות פס"ד של ב"ד קמא.

אמנם עדיין עומדת השאלה מהי משמעות ההחלטה לשלו"ב, וכי אפשר לחייב אדם לגור בכפיפה אחת עם אדם שנהפך לבז? בוודאי שלא ניתן להורות על פתיחת לב אטום ועל החזרת אהבה שנעלמה, אולם אפשר בהחלט לחייב להימנע ממעשים המנועים שיקום חיי הנישואין. אי-אפשר לחייב לחזור לבית אחד, אבל אפשר לחייב לשמור על המסגרת, וכשם שאנו יכולים לחייב להשאיר את בית המגורים לאשה כדי שיהיה בסיס לחזרה לחיים המשותפים, כך יכולים אנו לחייב להישאר לפחות במדינת ישראל שהיא "בית" במובן הרחב.

האשה עותרת לאסור על הבעל לצאת לחו"ל עם חברתו, ביה"ד סבור שאע"פ שמן הראוי היה שלא יצא עם חברתו, הרי הדבר לא ניתן לאכיפה. כשם שא"א לאסור על אדם לעזוב את הבית ולהתגורר עם אשה אחרת, כך גם א"א לאסור על אדם לצאת לחו"ל. הדבר אמנם היה ראוי אך לא ניתן לעשות זאת ע"י צווים. מאידך, כאשר מדובר בצעד שעלול למוטט כליל את הנישואין ולמנוע כל אפשרות של שיקום הבית ושל קיום המחויבות

היסודית של אדם כלפי אשת בריתו רשאי גם רשאי ביה"ד להוציא צו מתאים.

אם תותר יציאת הבעל לחו"ל ללא הגבלה, כאדם רווק המשוחרר מכל עול, פרושו של דבר הוא שניתן לבעל רשות להתנער מכל התחייבותיו כלפי אשתו. על כן סבור ביה"ד שאע"פ שלא ניתן לאסור עליו את היציאה לחו"ל, זכאי ביה"ד להתיר את היציאה בצורה מבוקרת ולפרק זמן מוגדר כדי לשמור על מסגרת מינימאלית שיכולה לשמש בסיס לשיקום הנישואין.

במתכונת זו יש איזון מסוים בין זכות האדם לנוע ממקום למקום ובין מחויבותו הבסיסית לאשתו.

טעם נוסף הוא מניעת עגינות האישה אשר ביה"ד מחויב למנוע. הבעל עשוי לטעון שאם החשש הוא עגינות הרי שהוא יכול לפתור בעיה זו ע"י מסירת גט אולם טענה זו הינה אבסורדית. היעלה על הדעת שאדם הרוצה להתגרש יוכל לצאת לחו"ל ללא הגבלה אחרי שישליש גט וע"י כך להכריח את אשתו לקבל גט שאינה רוצה בו ובלי להגיע להסכם? זכותה של האשה לסרב להתגרש והבעל אינו יכול להכריחה להתגרש ע"י שיצא לחו"ל ותהיה אנוסה לקבל את הגט תוך שלילת זכויותיה.

הרב שרמן: מצטרף להחלטת עמיתי הרה"ג בארי שליט"א. לאור האמור נפסק: באם הבעל מעוניין לצאת לחו"ל, עליו לפנות ביה"ד האזורי וזה יקצוב את זמן היציאה לחו"ל ויקבע בטחונות לצורך חזרתו.

באזורי: תיק מספר 1-13-029410883
ניתן ביום ג' תמוז תשס"ח (06.07.2008)
הופיעו: עו"ד דני שרמן (לאשה), עו"ד שאול דחבש (לאיש)
בגדול: תיק מספר 812702/3
ניתן ביום י' באב תש"ע (21.07.2010)
הופיעו: עו"ד דני שרמן (לאשה), האישה לא מיוצג

פסק הדין דן גם בנושא צווי הגבלה.

6. חיוב גט בשל אלימות קשה הנתפסת כמאיסות מוצדקת ומוכחת.

בית הדין הרבני האזורי ירושלים:

הרב ישראל יפרח - ראב"ד

הרב מאיר יששכר מאזוז - דיין

הרב יוסף גולדברג - דיין

נפסק:

1. בפנינו בקשה לחיוב הבעל במתן גט פיטורין לאשתו. היו דיונים הן בביה"ד, והן בבית המשפט, בו הורשע הבעל והיה כתב אישום עם מאסר. ביה"ד קבע לסיכומים, ב"כ האישה הגישה סיכומים לפני יותר משנה, ואילו הבעל לא הגיש סיכומים - למרות התראות חוזרות ונשנות שביה"ד יתן החלטתו לפי החומר שבתיק.

2. הצדדים נישאו כדמו"י בשנת תשס"ו, ולהם שלושה ילדים קטנים.

3. בעקבות מסכת אלימות קשה, פיזית ונפשית, האישה עברה לשהות במקלט לנשים מוכות למשך 5 חודשים.

4. לדברי האישה, הבעל הפלא מכותיו באשתו, עם השפלות קשות ואיומים. כמו כן היה נתון להתפרצויות זעם בלתי

7. חיוב בגט של בעל שברח לחו"ל ומתנה את מתן הגט בהעברת הדין לבורר בבי"ד פרטי.

בית הדין הרבני האזורי בירושלים:
הרב אברהם שיינפלד - אב"ד
הרב אליהו אברג'יל - דיין
הרב מרדכי טולידאנו - דיין

העובדות:

הצדדים נשואים 28 שנה, לצדדים 9 ילדים מתוכם 4 קטינים. הצדדים מתגוררים בנפרד כשנתיים וחצי. לטענת האשה חוסר ההתאמה בין הצדדים גרם לסבל רב משך שנים רבות. לאחר יעוץ מקצועי ורבני שלא צלח מבקשת האשה לקבל גט ולהכריע בעניין המזונות וחלוקת הרכוש. האיש טוען כי רצונו בשלום בית היות ורוב שנות חייהם המשותפים היו נעימים וטובים. בדיון שהתקיים בנוכחות הצדדים, עמדה האשה על רצונה לגירושין. האשה טענה כי היא ובעלה חתמו על שטר בורות בפני הרב פלוני מביה"ד של הרב קרלין בכל העניינים הכרוכים לגירושין מלבד הגירושין עצמם אשר ידונו בבית הדין הרבני. הבעל טען כי גם עניין של"ב והגירושין נתונים לבורר. ביה"ד הסביר כי את נושא הגירושין לא ניתן למסור לבורר היות ואי-אפשר לאכוף פסק בורר בעניינים אלו. ביה"ד הפנה את הצדדים ליעוץ רבני כדי שינסה להשכין שלום בית אך הרב פנה לביה"ד לאחר שנפגש עם הצדדים וכתב כי הוא איננו רואה כי קיים סיכוי לשל"ב. לפני כחצי שנה ברח הבעל לחו"ל, למרות צו עיכוב היציאה שהוצא כנגדו. בדיון שהתקיים לאחר הבריחה נמסר מטעם הבעל כי הוא נמצא באנגליה וכי הוא מסכים לשלוח גט. ביה"ד התבקש ע"י ביה"ד באנגליה לערוך בירור שמות לאשה וזה נערכ. בדיון נוסף שהתקיים הגיע רק ב"כ האשה שסיפר כי התנהל מ"מ עם הבעל ממקום מושבו ובכל פעם הוא מעלה את דרישותיו ולא נראה שניתן להגיע איתו להסכמה. כיום מבקשת האשה לחייבו בגט. לאחר זמן הגיע טו"ר מטעם הבעל אשר הכין מטעמו הסכם, ההסכם הועבר לצד השני לקבלת הערות. לדברי ב"כ הבעל, הבעל ישלח גט לאחר שיחתם הסכם ויוסכם כי ההכרעה בכל ענייני הצדדים תהיה אצל בורר בביה"ד של הרב קרלין. ב"כ האשה טען שיש כאן ניסיון לסחבת וכי היא מוכנה להסכים לתניית הבוררות בכפוף לכך שישודר גט באופן מיד. בדיון נוסף שהתקיים בין הצדדים הוזמנו עדים מטעם האשה (בנוכחות ב"כ הבעל). עדה אחת סיפרה כי הבעל אמר לה "שאיני נאה שנצא ביחד ונהיה חברים... הוא אמר לי שהוא פנוי." עדה נוספת, שכנה של הצדדים, סיפרה שבמספר מקרים ילדי הצדדים נכנסו אליה מבוהלים ואמרו שהם חוששים שהאב יתפוס אותם. הילדים לא הסבירו מדוע והיא לא ראתה את הבעל מכה או סימני אלימות על הילדים. כן הוסיפה כי שכני הצדדים ידעו שיש בעיות בין הצדדים. בית הדין הורה על הגשת סיכומים וכי אח"כ ימשיכו בחקירות ועדויות. ב"כ (החדש) של הבעל הגיש 'הודעה מטעם הבעל' לפיה למרות שאין רצונו להתגרש, לנוכח העובדה שהאשה מטיחה בו

נצפות ובלתי נשלטות.

5. המכות היו איזמות עד כדי חניקה, סטירות לחי, משכיב אותה בכוח על המיטה, מושך בשערותיה וגורר אותה בתוך הבית. היה בועט באשה כשהיא בהריון. קללות נמרצות ואיומים היו עניין שבשגרה, כמו "ארצח את כל המשפחה שלך, אקח את כל הילדים ואמסור אותם לאימוץ".
6. לדברי האשה, הבעל היה משליט טרור בבית, ומתעלל נפשית באשתו, למשל כל דבריו לאשתו היו רק באופן של פקודות. אסר עליה כל קשר עם חברותיה ומשפחה, אף לא בטלפון. עוקב אחריה ומתקשר בכל עת לבדוק מעשיה.
7. הבעל כפה את אשתו לקיים יחסים בעת שהייתה נידה.
8. הבעל זרק על אשתו צלחת, והיכה אותה וסגר אותה ואת ילדיה.
9. הבעל ישב במעצר בית שנה וחצי. וקיבל שישה חודשי מאסר עם עבודות שירות, ותשעה חודשי מאסר על תנאי. זאת בנוסף לקנס של חמשת אלפים ש"ח על מעשיו לאשתו. וציינו בגוף כתב האישום שעל מעשים כאלה, מצדיקים בדרך השיגרה, הטלת מאסר משמעותי.
10. הבעל לא הגיע למומחה שקבע ביה"ד בשביל טענתו על הסדרי ראייה, כשהאישה הגיעה בכל עת שנדרשה. בפרוטוקולי דיוני ביה"ד, הודה הבעל על קיום יחסים בעת נידתה, הודה על אלימות מילולית ופיזית, כלפי אשתו, הן בפני ביה"ד והן בפני ביהמ"ש. בדיון מיום 12.15.12 הודה הבעל שמוכן לתת גט לאשתו. "אני מוכן לתת גט עכשיו". בדיונים בבית המשפט אמר כמה פעמים שאינו מעוניין בשלום בית. ולמעשה הבעל משטה הן בבית הדין והן באישה. האשה דורשת מבית הדין לכפות על הבעל לתת גט בטענת מאיס עלי באמתלה מבוררת. התנהגות של הבעל הביאה וגרמה לאישה למאוס בבעלה, באמתלה מבוררת שאינה יכולה לגור עם נחש בכפיפה אחת. מה עוד שהבעל ציין מספר פעמים שמוכן לגרש את אשתו. ואכן, על סמך הרמ"א בשו"ע יו"ד בסי' רכ"ח, מחייבים גט במאיס עלי באמתלה מבוררת. אמנם הט"ז שם כתב שזה רק לשיטת הרמב"ם. אבל מכיון שהנודע ביהודה מהדו"ק הביא את דברי הרמ"א להלכה משמע שלא נקט כהט"ז. וכוונת הרמ"א, כפי שהסביר בטוב טעם בשו"ת יביע אומר חלק ג', אבה"ע, סי' ח"י, שכוונתו לרבנו יונה המובא בשיטה מקובצת, במס' כתובות דף ס"ד.
ובשו"ת התשבץ חלק ב' סי' ח', וההתבטאות שלו על אלה שלא כופים בנידון זה של מאיס עלי באמתלה מבוררת. ובספר החיים והשלום לרבנו חיים פלאג'י סי' קי"ב, שצריך השתדלות רבה להפרידם זמ"ז ולתת גט, כדי שלא יהיו חוטאים. גם הגרא"י קוק בשו"ת עזרת כהן סי' נ"ה-נ"ו.
וכן בשו"ת ציץ אליעזר ח"ד סי' כ"ו. וכן בשו"ת יבי"א המוזכר, ח"ג, אה"ע, כי' כ' אות ל"ד.

לפיכך נראה לחייב את הבעל לתת גט לאשתו. קובעים לסידור גט ליום שני ו' טבת תשע"ד 9.12.13 בשעה 9. אם לא יתן גט נדרש-ביה"ד יטיל עליו את המגבלות המוכרות.

תיק מספר 7/744668

ניתן ביום ט"ז בכסלו התשע"ד (19.11.2013)

הופיעו: עו"ד יעל פיש (לאשה), עו"ד רון ויינשטוק (לאיש)

כי הבעל מעגן את אשתו ומנצל את היותו בחו"ל כדי לסחוט תרונות כלכליים ובלי ספק שיש להחיל על בני הזוג את דברי רבינו ירוחם ורבי חיים פלאג' הידועים.

עוד האריך ב"כ האשה להביא את דעת הפוסקים שבאומרת מאיס עלי כופין את הבעל לגרש, הנה גם אם לא נרחיק לכת לכופ באומרת מאיס עלי, מכל מקום נקבע בכמה פסקי דין (פד"ר ד' עמ' 156, פד"ר ז' עמ' 6, פד"ר ח' עמ' 12 ופד"ר יא עמ' 94) שבתי הדין בארץ נוהגים כדעת הגר"ח מוואלוז'ין (שו"ת חוט המשולש, סימן ב') שבטענת מאיס עלי יש חיוב לגרש ולא רק מצווה. לעניין צווי הרחקה במאיס עלי, בין אם יש חיוב לגרש ובין אם יש רק מצווה לגרש, הרי שאין ספק כי ניתן להטילם (ראה פד"ר יב' עמ' 338 ושורת הדין ה' עמ' רלד במאמרו של הרג"ח צימבליסט ושורת הדין ח' עמ' תלו במאמרו של הגר"א לביא) ובוודאי שבנד"ד יש לחייב הבעל לתת גט לאשתו.

לאור האמור: א. מחייבים את הבעל לתת גט לאשתו. ב. קובעים מועד לסידור גט, אם הבעל לא יתייצב או יסרב לתת גט ידון ביה"ד באותו היום במתן צווי הגבלה כנגד הבעל. ג. דוחים תביעת הבעל להעביר התביעות לבורר. ד. על האשה להגיש תוך 30 יום כתב תביעה מפורט על כל תביעותיה האחרות. ה. מחייבים את הבעל לשלם לאשה הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד בסך 5,000 ש"ח, הסכום צמוד למדד המחירים לצרכן. לדעת המיעוט: הבעל חייב לעמוד בחיוביו כלפי אשתו בחיובי הכתובה ולהתייצב בארץ ואם לא הרי שיש לחייבו ולכופו בדרך ברירה. מצטרף לחייבו בסך הנ"ל כתוספת למזונותיה.

תיק מספר 889796/1

ניתן ביום ט"ז במרחשוון תשע"ד (20.10.2013)
הופיעו: טו"ר קלמן יעקב (לאשה), עו"ד אברהם : וייס (לאיש)

פסק הדין דן גם בנושאים: תנאים למתן הגט וצווי הגבלה.

8. חיוב בעל בגט בשל נשיאת אשה שניה.

**בית הדין הרבני האזורי בירושלים:
הרב ישראל יפרח - אב"ד
הרב מאיר יששכר מאזוז - דיין
הרב יוסף גולדברג - דיין**

נפסק:
מצב עובדתי

1. הצדדים נשואים 21 שנים, ולהם 8 ילדים בגילאי 20-11, שלושה מהם בגירים. 2. אין בין בני הזוג חיי אישות שנים רבות, לדברי האשה-שמונה שנים, ולדברי הבעל-מעל שלוש שנים.
3. ביוני 2005 עזב הבעל את הבית. לדברי האשה נשא אשה שניה על פניה וכבר ילדה לו שני ילדים.
4. במאי 2009 עזבה האשה את הבית המשותף ומאז קיים פירוד מוחלט.

הליכי התיק

האשה הגישה תביעת גירושין לראשונה במאי 2004 שנסגרה. הגישה שוב תביעת גירושין באוגוסט 2006 ושוב נסגרה. האשה הגישה בשלישית תביעת גירושין בספטמבר 2008 שנותרה פתוחה עד עתה.

בוץ ורפש הוא מוכן להתגרש בלית ברירה אך הסכמתו זו מותנית בכך שכל העניינים התלויים ועומדים בין הצדדים ימשיכו להתברר בפני בורר פרטי.

נפסק:

דעת הרוב: יש לחייב את הבעל בגירושין ואין ביכולתו להכתיב את תנאי הגירושין מרחוק כרצונו. אין חולק כי הצדדים חיים בנפרד משך שנתיים וחצי, הבעל ברח לחו"ל למרות צו עיכוב היציאה ולפני הדין שנקבע לחקירות הדדיות. ידוע ששלב החקירות הוא אחד השלבים החשובים בכל בירור משפטי.

הרמב"ן (שו"ת, סימן לו) כתב כי יש לחקור את התובע והנתבע כמו שחוקרים עדים היות וחקירתם היא חלק מבירור הדין. כן בקונטרס "עשרים שערי שבועות של הגאון רבי יצחק בן הרב רבי ראובן" כתב כי "במקום שאין שם עדות ברורה שצריך הדין להבחין בטענות בעלי דינין, שמתוך דבריהם והודאת פיהם יכול לגמור דינא בלא צורך עדות ובלא שבועה... והרי שיתלמד הדין מתוך דבריהם להוציא הדין לאמיתו בלא עדות ובלא שבועה וכאלה רבות בכל דיני הממונות ותן לחכם ויחכם עוד". כך שגם כאשר בעל דין מתחמק מלתת תשובות ברורות או שהוא טוען כי "אינו זוכר", הדבר חשוב לבירור הדין. היות ולפי ההלכה כאשר בעל דין מסרב להמשיב על טענות הצד שכנגד, הרי זה כמודה לדבריו.

עיקרון זה נלמד מדברי הרא"ש בתשובה (כלל קז, סימן ו) אודות בעל דין שמתחמק מלהשיב תשובות מלאות לביה"ד: "ודרשו ושאלו בכמה דברים שהיה ראוי שישב רבי ישראל על כל שאלה ושאלה, כדי שיתברר הדבר ויצא הדין לאמתו, והוא הסתיר במחשך מעשיו ודבריו, ולא רצה להשיב על שאלותם, פן יתפס בדבריו ויתברר השקר, ומן הדין היה לו להשיב על כל חקירות ודרישות שעשו... וכיון שנראה לדין שאם היה זה משיב על שאלותיו היה הדבר מתברר, ומחמת שלא יתברר הוא כובש דבריו, ויעשה הדין כאלו השיב ונתברר שקרו, ויחייבונו מאומד הדעת, אעפ"י שאינו יכול לברר שקרו וביאור ובפרוש..." והוסיף כי אם בעל הדין רוצה להשיב על השאלות לאחר זמן, שוב אין מקבלים תשובותיו שכן כל טענה שלא טען בעת שנשאל אמרין שהיא טענת שקר שלימדוהו כשיצא מבית הדין.

הבעל ברח לחו"ל לפני שלב החקירות ובכך חיבל ביועדין באפשרות בירור התביעה וטענות האשה. תחילה ניתק הבעל את הקשר עם ב"כ, עד שזה נאלץ לבקש את הפסקת הייצוג. אח"כ שלח את ב"כ הנוכחי עם יפוי כח לעניין בורות בלבד ולא לדיונים בביה"ד וזאת למרות כי ידוע שאי אפשר למסור את עניין הגירושין לבורר. גם דרישתו האחרונה של הבעל, לעגן את סמכות הבורר ואישור פסק הבוררות תחת סמכות ביה"ד, היא דבר שאינו ניתן להעשות על פי החוק ולא ניתן לקיימה בשום אופן והיא בבחינת "על מנת שתעלי לרקיע".

למעשה גם הבעל מבין שאין שום סיכוי לשלו"ב והוא אף פנה לביה"ד באנגליה לצורך סידור גט שליחות. תביעתו של הבעל לשלום בית הינה מוזרה ביותר, באשר הצדדים פנו ליועצים רבים אשר לא עלה בידם להשכין שלו"ב. גם הקשר הרומנטי שניסה ליצור עם העדה, מלמדים שהוא מנסה לרעות בשדות זרים. כן התברר כי האיש מציג עצמו באינטרנט כמחפש שידוך.

ב"כ הישה הרחיב את הדיבור על עילות הגירושין והביא אסמכתאות לכך ואין צורך לחזור על הדברים. בנד"ד אין ספק

9. מאסר לסרבן גט המתנה את מתן הגט בחלוקת רכוש והסדרי ראייה.

בית הדין הרבני האזורי תל אביב:
הרב יצחק אלמליח - אב"ד
הרב שלמה תם - דיין
הרב יצחק מרוה - דיין

נפסק:

החלטה ראשונה:

הצדדים נישאו בשנת 2007 כדמו"י, ויש להם ילדה משותפת בת 4.5 שנים. האשה עזבה את הבית וגרה בשכירות. לטענת האשה היתה בבית אלימות פיזית ומילולית. הבעל הכה אותה ואת הילדה, והיה משפיל אותם בנוכחות המשפחה וחברים. כמו כן מביא נשים זרות הביתה, ואינו משלם מזונות לאשה ולילדה. הבעל עקרונית מסכים לגירושין, אך טוען שאין הסכמה בנושא הרכוש והסדרי הראייה.

ב"כ האשה טוענת כי כל נושאי הרכוש נדונים בבימ"ש למשפחה, והם מנהלים ביניהם מו"מ כשנה וחצי ללא תוצאות. לאור כל הנ"ל, הואיל והצדדים פרודים זמן רב וטענת האשה לאלימות פיזית מצד הבעל לא הוכחה על ידו, עקרונית הצדדים מסכימים לגירושין ונושאי הרכוש והילדים נדונים בבימ"ש, ביה"ד פוסק:

1. על הבעל לתת גט לאשתו בהקדם.
2. הצדדים יפתחו תיק לסידור גט ויקבעו מועד לגט.

החלטה שנייה:

בתאריך כ"ח תשרי תשע"ג 14.10.2012 ניתן פס"ד המחייב את הבעל לתת גט לאשתו. הבעל מסרב לתת גט, ומתנה את הגט בקביעת הסדרי ראייה לילדה וחלוקת הרכוש קודם מתן הגט. בפס"ד שניתן ביה"ד קבע כי הואיל ונושאים אלו נידונים בערכאה אחרת הם אינם מהווים סיבה לעיכוב מתן הגט. כנגד הבעל הוצאו צווי הגבלה בבימ"ש בגין חוב מזונות לילדה. בדיון שהתקיים היום מבקשת האשה וב"כ צו מעצר כנגד הבעל לכפיית גט.

לאור כל הנ"ל, ביה"ד פוסק ע"פ חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין) תשנ"ה-1995 סעיף 3 א להוציא צו מאסר כנגד הבעל מהיום למשך 21 יום. על המזכירות להודיע על ההחלטה ליועמ"ש לממשלה.

ניתן ביום ט"ו במרחשון התשע"ג (31.10.2012); ז' בכסלו התשע"ג (20.11.2012)

תיק מספר 362193/7; 362193/9

פסק הדין דן גם בנושאים: צווי הגבלה ותנאים למתן הגט.

10. אי-חיוב בגט לאחר הודאת אשה בדבר קיום קשר עם גבר אחר וסירוב הבעל להאמין להודאה זו.

עילת התביעה

אלימות קשה מילולית ופיזית מצד הבעל כלפי האשה וילדיה. איומים שיגרום לה להתאבד, השלכת בגדיה מהארון, שברית שלושה מכשירי טלפון, מאיסות מוחלטת של האשה בבעלה באמתלא מבוררת. נוסף על הפירוד הרב של שנים רבות לכל הדעות.

ניסיונות

הצדדים ניסו פעמים רבות להשלים ביניהם, אך הבעל תמיד היתל וזלזל ולא שיתף פעולה.

פירוד סופי

כשנודע לאשה על נשיאת האשה השנייה, החליטה על ניתוק מוחלט, וכך הביאה לביה"ד עד שידע לספר בדיון ביום 3.6.07 שראה את הבעל שהציג את הגברת שבביתו כאשתו, וכך כביכול "נכנע" הבעל לתביעת הגירושין, אלא שתלה את הגירושין עד שיקבל חלקו בדירה ובילדים, האשה ביקשה והתחננה על נפשה ועל ילדיה לסיום הפרשה.

ביה"ד שלח את הצדדים לעריכת מו"מ מספר פעמים אך ללא הועיל. משום כך מינה ביה"ד כונס נכסים והדירה אכן נמכרה ב- 18.10.09. הכספים חולקו, כדרישת הבעל. אך הבעל המשיך במרודו ומסרב לפטור את אשתו בגט, למרות "הסכמותיו".

מסקנה וסיכום

מכמה סיבות בהצטרף וגם כל אחת לחוד יש לחייב את הבעל במתן גט לאשתו.

1. כאשר נשא אשה אחרת על אשתו, ועבר על חדר"ג או על השבועה [לדעת כמה מהשיטות שבועה חמורה יותר מחרם].
2. הן משום שהשתעבד לה בזמן הנישואין לא לשאת אחרת והוא בכלל משיאה שם רע בחברותיה, וההשפלה והמום שבזה.
3. למעשה הוא בדין רועה זונות יאבד הון, המובא באגודה, ומביאו הטור והרמ"א בסי קנ"ד, שהביא שלושה טעמים לחיוב בכפיה, מטעמא דקרא, ומטעמא דסברא, ומטעמא דגמרא וכולם יפים ונכונים לענייננו.
4. נוסף לכל זאת, ההתעללות הקשה והאלימות שהאשה מתארת במעשי בעלה-מוכיחה בעליל שיש כאן מאיס עלי באמתלא מבוררת והבעל הורחק מביתו פעמים רבות בשל אלימותו, וכן הורשע על עבירת אלימות במשפחה ואף הודה עליהם בפני ביה"ד. [נוסף לבית המשפט].
5. מילתא דפשיטא, להזכיר את ר' חיים פלאג'י בספר חיים ושלום חל"ב סי ק"ב שממתינים עד ח"י חודשים, ואם אין תקווה לשלום ביניהם-יפרידו ביניהם, ולכופם לגט עד שיאמר רוצה אני. ובנד"ד שכבר פרודים שנים רבות לדברי שניהם, יש לחייב בגט.

6. במקרה שלנו שני הצדדים רוצים וחפצים בגט אלא שהוא דוחה כל פעם לשפר עוד הישגים במעמדו הכספי, ודאי שיש להחיל את דין רבנו ירוחם בספר נתיב מישרים סי' כ"ג שכופים את הצד שאינו מגרש. לכן נראה לחייב את הבעל במתן ג"פ לאשתו ואם לא יתן הגט-נדון בהטלת סנקציות כנפסק בהלכת הרחקה דר"ת.

קובעים תאריך לסידור גט ליום ראשון כ"ג חשוון תשע"א 31.10.10 שעה 9:30

**בית-הדין הרבני הגדול:
הרב אברהם שרמן - אב"ד
הרב בנימין בארי - דיין
הרב ח.י. רבינוביץ - דיין**

העובדות:

בני הזוג בפרוד של כ- 6 שנים, לאחר שהאשה עזבה את דירת המגורים המשותפת עם שלושת הילדים. האשה טענה כי רצונה להתגרש נובע מאלימות הבעל, בגינה נמלטה למקלט לנשים מוכות, והבעל הורשע בבית המשפט בגין מעשיו. עוד טענה האשה כי הבעל אינו מעוניין בשלו"ב. בשנת 2004 נחתם הסכם גירושין שאושר בבית המשפט לענייני משפחה. לאשה קשר אינטימי עם גבר אחר מזה 4 שנים, וטענתה היא כי לאור העובדה שהן ילידה והן בעלה יודעים על הקשר, יש לחייבו להתגרש ולהכריז עליה כאסורה על בעלה. הבעל טען כי הוא מבקש לחזור לשלו"ב וכי הוא אינו מאמין לדברי האשה לפיהם היא מקיימת קשר עם גבר אחר. בית הדין הרבני האזורי בפתח תקווה פסק כי אין באמור כדי לחייב הבעל בגט, ועל כך הערעור.

נפסק:

"לאחר העיון בחומר שבתיק, נראה שקיימות עילות שיחייבו את הבעל לגרש את אשתו.

לא התרשמו שיש כנות בדברי המשיב שהוא חפץ בשלום בית. מדבריו עולה שלא עשה פעולות להחזיר את שלום הבית, במשך כל שנות הפירוד שבין הצדדים, מאז שעזבה האשה את ביתם המשותף. על כן היה מקום לבדוק אם יש להחיל על הצדדים את קביעתו של רבנו ירוחם בספר מושרים חלק ה' נתיב כג', ולחייב בגט צדדים שאינם רוצים זה את זה.

בנוסף לאמור, לאור הפירוד שבין בני הזוג שנמשך כשש שנים והודאתה של האשה, שבארבע שנים קשר קבוע עם גבר ואף קיימה עמו יחסי אישות, יש להחיל את דבריו של ר' חיים פלאג' על פיהן במצב של פירוד ממושך שמביא לחשש שמצב זה יגרום למי מהצדדים להיכשל באיסורים חמורים, על בית הדין לפעול לגירושין, על מנת לאפרושי מאיסורא. אמנם מדיני אבהע"ז אין לנו לקבוע שדבריה אלו מהווים עילה לחיוב גט כאשר בעלה אינו מאמין לדבריה, אבל די בדברים אלו כדי לפעול שיבוצע גט פיטורין בין הצדדים ויתמעט איסור חמור דאשת איש. באשר לקביעת בית הדין האזורי לענין הודאתה של האשה, שדינה כמבואר באבן העזר סימן קטו' סעיף ו', לאחר העיון בפרוטוקולי בית הדין האזורי ובדברים שנאמרו בפנינו לא ברור כלל שהנאמר בשו"ע הנ"ל, מתאים לנידונו. שהרי ענין בגידתה לא נקבע רק על פי הודאתה בלבד. כבר לפני כשלוש שנים נודע לבעל על בגידת האשה מפי בתם המשותפת, שהיתה בדירת האם וסיפרה על כך לאביה. ואין לקבל את אמירת הבעל שאינו מאמין להודאתה של האשה שהרי כבר נאמרה בפני הבעל ובפני בית הדין עוד לפני כשלוש שנים, ובאותו דיון הבעל לא אמר שאינו מאמין לעובדה זאת. כל אלו מהווים רגלים לדבר המחזקים את ענין בגידתה של האשה. במצב זה יש לקבל את הודאתה של המערערת. בנוסף לכך עצם העובדה שהאשה מודה שזה כארבע שנים, שהיא מתרועעת עם אותו גבר זר באופן גלוי, ואף מגיע לביתה באופן קבוע, היה על בית הדין האזורי לבנות את החיוב לגט, על ענין בגידתה.

באם האשה מבקשת לבסס את תביעתה לגירושין, על היותה אסורה על בעלה, היא זכאית לפנות לבית הדין האזורי ולהציע בפניו את ראיותיה שהיא אמנם נאסרה על בעלה. אולם כאמור גם ללא עילה זו, קיימות עילות המחייבות את הצדדים להתגרש ואת הבעל ליתן גט לאשתו.

תיק מספר 817031/1
ניתן ביום כ"ז במרחשון התשע"א (4.11.2010)
הופיעו: עו"ד רינה עותמי דמארי (לאשה), עו"ד נתנאל נגר (לאיש)

פסק הדין דן גם בנושא סדרי דין וראיות

11. חיוב בעל בגט לאור היותו רגיל לכעוס ולאור נטישתו את הבית בעת היות האשה בהריון.

בית-הדין הרבני האזורי תל-אביב:

הרב דב דומב - יו"ר

הרב אבירן יצחק הלוי - דיין

הרב יצחק זר - דיין

העובדות:

לבני זוג 6 ילדים בגילאים 10-3. במהלך ההיריון האחרון ולאחר הלידה, עזב הבעל את הבית 3 פעמים. האשה טענה שניסתה להשפיע על הבעל לחזור אך ללא הועיל. הבעל טען כי האשה לא עשתה מספיק מאמצים. האשה טענה כי הבעל לא לקח אחריות על ילדיו, התראה עמם לפי נוחותו וכל עול גידולם נפל על כתפיה. הצדדים היו אצל מספר רבנים ומפשרים שניסו להחזיר את השלום ביניהם, אך ללא הועיל. האשה פתחה תביעת גירושין בשנת 2010. בדיון הראשון הבעל הצהיר כי פניו לשלו"ב, הצדדים הופנו לטיפול אך לא ניתנה חו"ד. בדיון השני, בית הדין גער בבעל על שזנח את אשתו עם ששת ילדיהם, ציין בפני הבעל כי עליו לבקש סליחה מאשתו ולנסות לשכנעה לשוב לשלו"ב וכי אם לא יצליח לא תהיה ברירה אלא להתגרש. האשה הגישה סיכומיה ואילו הבעל לא הגיש סיכומים מטעמו.

נפסק:

בית הדין דן בשאלה האם יש מקום לחייב הבעל בגט או לחייב האשה בשלו"ב. בית הדין מצטט מדברי הרמ"א, וקובע כי אין הבדל בין בעל הכועס ומוציא את אשתו מהבית לבין בעל הכועס ועוזב את הבית. בית הדין מביא גם מדברי הרמ"א ובעל הגבורת אנשים לפיהם אדם המורד על אשתו מתשמיש הרי יש מקום לחייבו בגט.

בית הדין קובע שגם הבעל וגם האשה מודים כי יש נתק רגשי ביניהם. לדבריהם, הבעל לא תכנן את העזיבה אלא הגיעו מים עד נפש. בית הדין קובע כי דומים הדברים לדברי הרמ"א בדבר איש שהיה רגיל לכעוס, וגם אם יגיד שלא יכעס מכאן ולהבא, הרי שלא נקבל את דבריו. בית הדין קובע כי אם היה מתרשם שהבעל עושה מאמצים בפועל כדי לגרום לשלום בית ומקבל הדרכה והכוונה כדי לייצב את השלום בינו לבין אשתו, יתכן ולא היה מקום לחייבו, אך במקרה הזה בית הדין לא ראה כל ניסיון כזה מצד הבעל. בית הדין מצייין כי הבעל הותרה בדיון כי במידה ולא ישכנע את האשה לשלום בית, האפשרות היחידה היא להתגרש, ואף על פי כן לא נעשה מצדו דבר לצורך שכנוע האשה. בית הדין קובע כי הבעל עזב את הבית 3 פעמים ובכל פעם נטש

דין לענות על שאלות נזקף לחובתו. לכן יש לצרף את העובדה שהבעל סירב להיבדק... וראה גם פס"ד של ביה"ד הגדול בענין פוליוגרף (פד"ר יג, עמ' 224)... הנה כי כן, גם ביה"ד הגדול אינו שולל שימוש במכונת אמת בהסכמת הצדדים פרט לענייני איסור והיתר. לפיכך אין להתעלם מסירובו של הבעל והסכמת האשה לבדיקת פוליוגרף. צודקת ב"כ האשה גם בדבריה שיש להחיל על בני הזוג את דברי רבינו ירוחם לרבי חיים פלאגי' הידועים.

יחסי האישות בין הצדדים פסקו עוד בהיות האשה בהריון עם הילד הקטן (כשנה לפני הפירוד)... ולכן יש לקבל את טענות ב"כ האשה שדין האשה כאומרת 'מאיס עלי'. וגם אם לא נרחיק לכת לכוף באומרת 'מאיס עלי' כדעת חלק מהפוסקים, מכל מקום בכמה פס"ד (פד"ר ד' עמ' 156, פד"ר ז' עמ' 6, פד"ר ח' עמ' 12 ופד"ר יא עמ' 94) נקבע שבתי הדין בארץ נוהגים כדעת הגר"ח מוואלוז'ין (שו"ת חוט המשולש, סימן ב') שבטענת מאיס עלי יש חיוב לגרש ולא רק מצווה. וראה שורת הדין ב עמ' סד-קיה, "חיוב גט ומזונות למורדת דמאיס עלי", שהאר"ח הגר"ח איזיר של"ט"א להוכיח כשיטה זו, שיש חיוב לבעל לגרש. ולענין צווי הרחקה ב"מאיס עלי" בין אם יש חיוב או רק לגרש ניתן להטילם.

ראה פד"ר יב עמ' 338 ושורת הדין ה' עמ' רלד, מאמרו של הגרה"ג צימבליסט של"ט"א. ושורת הדין ח עמ' תלו, מאמרו של הגר"א לביא של"ט"א. קל וחומר בנידון דידן שיש לחייב את הבעל לתת גט לאשתו.

אם הבעל באמת רוצה את תיקונו, עליו להפסיק לעגן את האשה, בכך ייטיב גם עם עצמו ועם הילדים.

לאור האמור פסקנו ברוב דעות:

1. מחייבים את הבעל לתת גט לאשתו.
2. קובעים מועד לסידור הגט כז' טבת תשע"ד (30.12.13) שעה 9:00. אם הבעל לא יתייצב לדין ו/או יסרב לתת את הגט ידון ביה"ד באותו היום במתן צווי הגבלה כנגד הבעל.

לדעה ג' אין לקבוע ע"פ סיכומים בלבד ויש לקיים מועד להוכחות בעדים ובמקביל לבדוק התחייבות מצד הבעל.

תיק מספר 728531/4
ניתן ביום ה' בטבת התשע"ד (08.12.2013)
הופיעה: עו"ד יעל פיש (לאשה)

פסק הדין דן גם בנושאים סדרי דין וראיות וצווי הגבלה.

בגיליון זה אנו נפרדות ונפרדים בצער מהמפיקה שלנו, עו"ד **עטרה קניגסברג - ראם**, שסיימה את תפקידה כמנכ"לית מרכז רקמן. קשה להפריז בתרומתה של עטרה ל'הדין והדיין', מן הגיליון הראשון ואף קודם לכן.

עטרה השפיעה רבות על תכני הגיליונות ועיצובם, והעובדה שהם מופיעים באופן שוטף, תמידים כסדרם, נזקפת בעיקר לזכותה.

עטרה, תודה מקרב לב והרבה הצלחה בדרכך החדשה.

בהזדמנות זו נקדם בברכה את ד"ר **גלית שאול**, המנכ"לית הנוכחית ונאחל לה הצלחה.

חברות וחברי מערכת ה'דין והדיין'.

את האשה והילדים ולא נענה להפצרות האשה ובני משפחתו לשוב והשאיר את כל האחריות על כתפי האשה. כתוצאה מדברים אלו, האשה אינה מעוניינת בבעל, ונחשב כמאיס עלי באמתלא מבוררת. בית הדין מפנה למאמרו של הרב חגי איזיר בשורת הדין ומחייב את הבעל בגט בדעת רוב.

דעת הרב יצחק זר היא כי התיק אינו בשל לפסק דין, שכן היו תקופות בהן הבעל בא לבית, עזר לאשה עם הילדים ובצורכי הבית וכן הם קיימו יחסי אישות מספר פעמים. בנוסף, התקבל מכתב מאת הפסיכולוגית המטפלת בצדדים לפיו הבעל מרגיש מפוכח יותר, מבין שהתנהגותו בעבר הייתה לא נכונה והוא חפץ מאוד להמשיך בנישואין. לפיכך מגיע הרב זר למסקנה כי עדיין אין מקום לפסוק חיוב גט.

נפסק כדעת הרוב כי יש לחייב הבעל בגט.

תיק מספר 371958/5
ניתן ביום כ"ג באדר א' התשע"א (27.2.2011)
הופיעה: עו"ד אהרון בניסטי (לאשה)

12. חיוב בעל בגט לאור אלימותו כלפי האשה וסירובו לבדיקת פוליוגרף.

בית-הדין הרבני האזורי ירושלים:

הרב **אברהם שיינפלד** - אב"ד

הרב **אליהו אברג'יל** - דיין

הרב **מרדכי טולידאנו** - דיין

העובדות:

הצדדים נשואים משנת 2003 ולהם 4 ילדים, חיים בנפרד מחודש ספטמבר 2009. בית הדין דן בתביעת האשה לגירושין. האשה טענה כי נאלצה לעזוב את הבית לאור אלימותו המילולית, הנפשית והפיזית של הבעל כלפיה. האשה טענה כי הבעל היה אלים גם כלפי אביה, ובגין כך הבעל הורשע ונגזרו עליו עבודות שירות. עוד טענה האשה כי עיקר נטל כלכלת המשפחה נפל על כתפיה שכן הבעל לא היה יציב ולא התמיד בשום עבודה ותקופות ארוכות ישב בטל בבית. הבעל הכחיש את טענות האשה וטען כי הוא חפץ בשלו"ב. בית הדין הציע לצדדים להיבדק בפוליוגרף, האשה הסכימה, ואילו הבעל הסכים לבדיקה אך לא הסכים לבצעה. הוגשו סיכומים מטעם האשה, הבעל בחר שלא להגיש סיכומים מטעמו.

נפסק:

"לאחר העיון בטענות הצדדים ובכל החומר שבתיק אנו בדעה שיש לחייב את הבעל בגירושין.

ב"כ האשה מאריכה בסיכומיה וחוזרת על טענות האשה. היא מציינת את העובדה שהבעל סירב להיבדק בפוליוגרף לעומת הסכמת האשה, וטוענת, שהדבר מוכיח שהבעל פוחד מגילוי האמת בטענות האשה כנגדו.

יש ממש בדברי ב"כ האשה, וראה נימוק הרב ש. מירון ז"ל בפסה"ד של ביה"ד האזורי (פד"ר חלק יב, עמ' 93), שצירף לראיות כנגד הבעל, את העובדה שסירב להיבדק בפוליוגרף. ונאמר שם, שבמשפט הפלילי, עומדת לנאשם זכות השתיקה, ולכן גם סירובו להיבדק בפוליוגרף אינו מוסיף משקל ראייתי לאשמתו. מה שאין כן בהליך אזרחי, די בראיות נסיבתיות (כמו רגלים לדבר), כדי להסיק מסקנות. וגם סירוב של בעל

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן בפקולטה למשפטים שבאוניברסיטת בר-אילן הוקם מתוך רצון להשפיע על מעמד האשה בחברה הישראלית באמצעות קידום ידע ומחקר ודרך פעילות מעשית וישומית.

מרכז רקמן

המרכז לקידום מעמד האשה
THE RUTH AND EMANUEL
RACKMAN CENTER
FOR THE ADVANCEMENT
OF THE STATUS OF WOMEN
הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר-אילן



המרכז עורך ומפרסם מחקרים וניירות עמדה בנושאים הנוגעים לנשים בישראל ומעמדן, מפרסם פסקי דין רבניים, פועל לשינוי חברתי על ידי יזום וקידום חקיקה ושינוי מדיניות ציבורית. כמו כן עורך המרכז כנסים בתחום דיני המשפחה וביניהם הכנס השנתי לענייני נשים, משפחה ומשפט בישראל, ופרויקטים שונים, כגון פרויקט פא"י (פיקוח אכיפה וישום). המרכז תומך ושותף פעיל במאבק למען העגונות ומסורבות הגט בין היתר באמצעות פעילות ב"עיקר" - הקואליציה הבינלאומית לזכויות העגונה ומסורבת הגט. במסגרת מעורבותו בחברה הישראלית ותרומתו לה מממן המרכז את ייצוג המשפטי של נשים בבית הדין הרבני ובבית המשפט לענייני משפחה. הסיוע המשפטי מתבצע במסגרת קורס קליני לסיוע משפטי בפקולטה למשפטים, הכולל לימוד תיאורטי ועבודה מעשית בליווי התיקים המשפטיים.

טל: 03-5318895

פקס: 03-7360499

אתר: www.rackmancenter.com



דוא"ל המרכז: rackman.center@mail.biu.ac.il

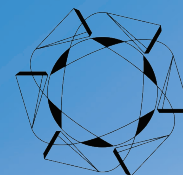
המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן

הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן

רמת-גן 52900

דוא"ל המערכת: dvd@rackmancenter.com

מרכז צדק לנשים הוא ארגון משפטי ציבורי שמטרתו לקדם ולהגן על זכותן של נשים לשוויון, לכבוד ולצדק בדין הדתי במדינת ישראל. מאז 2004, מייצג המרכז לקוחות במקרים של עגינות, ממזרות וגירור. החזון של המרכז הוא מדינה יהודית ודמוקרטית שאיננה מתפשרת על עקרונות דמוקרטיים וזכויות אדם לצד שמירה על מורשת ישראל. פרויקט הדגל של מרכז צדק לנשים הוא תביעות נזיקין כנגד סרבני גט. אנו שמחים לחלוק מניסיונינו עם עורכי דין ולהעניק ייעוץ וסיוע משפטי ללא תשלום בתיקים המקדמים את החזון שלנו.



CENTER FOR WOMEN'S JUSTICE
מרכז צדק לנשים

דוא"ל המרכז: cwj@cwj.org.il

אתר: www.cwj.org.il

מרכז צדק לנשים

עמק רפאים 43, ירושלים 9314102.

טל': 02-5664390 פקס: 02-5663317